

Bryggen sett fra Bryggesporden i 1865, på den tiden de første dampskipene anløp havnen, var havnen innrettet mot jektefart. Dampskipene måtte legge til på Nøstet frem til Holbergskaien ble bygget i 1874. Rundt 1900 startet den omfattende byggingen av steinkaiene rundt hele Vågen. (Kilde: ubb-kk-1318-0014_md Bryggen 1865)

Verdensarvens utstrekning. For å sikre helheten og sammenhengene som verdensarvstedene, eller verdensarvområdene, er en del av, etableres det i dag formelle bufferzoner når nye verdensarvsteder skrives inn på Verdensarvlisten. På Bryggens innskrivingstidspunkt (1979) var fokuset rettet mer mot objektene enn sammenhengene, og man etablerte heller ikke bufferzoner rundt verdensarvstedene. Bryggen har derfor ingen slik bufferzone formelt anerkjent av UNESCO. Løsningen for å sikre de internasjonale verneverdiene gjennom byutviklingen, ble en lokal reguleringsplan vedtatt av Bergen kommune: Reguleringsplan for Vågen, kaiene og Bryggen (2006)

VERDENSARVSTEDET BRYGGEN

Innskrivingen av Bryggen på UNESCOs liste over verdens kultur- og naturarv går tilbake til 1979 og er en av de aller første innskrivingene på verdensarvlisten (nr. 59).

Bakgrunnen for verdensarv og hele ideen om verdensarv var resultat av et økende press på kulturminner og naturområder etter andre verdenskrig. FN og UNESCO ble dannet for å bidra til fred og sikkerhet gjennom økt samarbeid og kunnskap. Gjenoppbyggingen, og den økte industrialisering og utbyggingen etter andre verdenskrig, førte til at flere kulturminner og naturområder stod i fare for å bli ødelagt. Den omfattende utvidingen av Aswan-dammen i Egypt var på mange måter det som satte i gang arbeidet med verdensarvkonvensjonen.

En storstilt internasjonal redningsaksjon ble satt i gang for å redde de mange minnesmerkene som ville bli berørt av utbyggingen. Totalt ble 22 monument flyttet, blant disse Abu Simbel. Tanken om at noen kulturminner har en universell verdi, at de er viktig for alle mennesker, ble sådd.

Verdensarvkonvensjonen ble vedtatt av UNESCO i Paris 16. november 1972. Formålet med konvensjonen er å sikre kulturminner og naturområdet som har en fremragende universell verdi. Hva er så fremragende universell verdi? Dette er selvsagt noe som er kulturelt betinget, men tanken er at dette er kultur- og naturarv som er særegen og betydningsfull for hele menneskeheten. Det er utarbeidet ti kriterier som definerer fremragende universell verdi i henhold til verdensarvkonvensjonen. Bryggen er dermed ikke bare viktig for oss som bor i Bergen, men for mennesker i hele verden, og en viktig del av den historien vi ønsker å formidle til kommende generasjoner. Verdensarvkonvensjonen er den

4. Bryggens universelle verdier som verdensarv, og middelalderbyen som helhet, skal sikres.

Dette gjør vi ved å:

- 4.1. Styrke lokalt engasjement og skape forståelse for hva verdensarv innebærer gjennom formidling og kunnskap.
- 4.2. Bidra og å støtte opp om verdensarvforvaltning gjennom nasjonale og internasjonale nettverk og fora.
- 4.3. Forvalte den historiske bykjernen i Bergen på en måte som styrker og støtter opp under verdensarvens fremragende universelle verdier (Outstanding universal value, OUV)
- 4.4. Ivareta og løfte det eldste Bergen og de kulturhistoriske sammenhengene, frem gjennom en styrket innsats på formidling.
- 4.5. Vektlegge krav til kvalitet i middelalderbyen: Historiske element, skala, volum, bebyggelsesstruktur, materialbruk, håndverk og fargesetting skal være premissgivende ved istandsetting, bevaring og nye tiltak.

KULTURMINNESTRATEGI, VEDTATT I BERGEN BYSTYRE 19.06.2019

internasjonale konvensjonen med størst gjennomslag. Av FN sine 195 medlemsland var det i 2017 193 land som hadde ratifisert verdensarvkonvensjonen. Norge ratifiserte konvensjonen i 1977.

I 2020 er det til sammen 1092 verdensarvsteder hvor 845 er kulturarv, 209 naturarv og 38 steder definert som både kultur- og naturarv. De første 12 stedene ble innskrevet på UNESCOs verdensarvliste i 1978.

Bryggen som verdensarv

Innskrivingen av Bryggen på UNESCOs verdensarvliste i 1979 var resultat av det omfattende engasjementet og redningsarbeidet etter brannen i 1955 og den arkeologiske utgravningen fra 1955 og frem til 1968. For innskriving på verdensarvlisten, må stedet oppfylle minst ett av ti kriterier. Bryggen ble innskrevet etter kriterium (iii):

To bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or, which has disappeared. (1979)

Selve innskrivingsteksten for Bryggen knytter verdensarv verdien til den Hanseatiske perioden:

«Bryggen bears the traces of social organization and illustrates the use of space in a quarter of hanseatic merchants that dates back to the 14th century. It is a type of Northern «fondaco», unequalled in the world, where the structures have remained within the cityscape and perpetuate the memory of one of the oldest large trading ports of Northern Europe.»

Bryggen er det historiske havnedistriktet i Bergen, som er en av Nord-Europas eldste havnebyer. Bergen ble etablert som handelssenter allerede på 1200-tallet. Omkring 1360 etablerte Hanseatene et Hanseatisk «Kontor» på Bryggen i Bergen. Dette var et av fire hanseatiske kontor i Nord-Europa. De andre lå i Brügge, London og Novgorod. Dette var ikke Hansabyer, slik som de tyske hjemhavnene, men nærmest for «kolonier» å regne. Gradvis overtok hanseatene eierskapet til gårdene på Bryggen og kontrollerte handelen med tørrfisk fra nord i henhold til kongelige privilegier.

Det hanseatiske kontoret i Bergen er det eneste man fremdeles finner stående bygningsmessige spor av. Dagens bygninger ble reist like etter den store bybrannen i 1702. Den kompakte middelalderse bebyggelsesstrukturen på Bryggen er bevart, med lange smale husrekker organisert i gårder langs smale passasjer ned mot sjøen. Passasjene hadde funksjon som gårdsrom, og var funksjonelt utformet med tanke på handels- og lagervirksomhet. I dag er 62 bygninger bevart. Dette er bare cirka en tredjedel av den opprinnelige bebyggelsen som ble gjenreist etter 1702. Den gjenværende bebyggelsen viser hvordan bebyggelsen fungerte og hvordan hanseatene levde og virket i familieløse hushold med et sosialt fellesskap innenfor den enkelte gården. Bygningene på Bryggen er i to til tre etasjer, er bygget som en kombinasjon av laft og stolpekonstruksjoner, og har gavler mot Vågen. Bakerst i gårdene lå Schøststueene, bygninger for matlaging og opphold. Dette var de eneste bygningene som ble oppvarmet om vinteren. Steinbygningene, steinkjellerne, i bakkant av Bryggen var ildsikre bygninger for lagring av verdier.

Bebyggelsen på Bryggen ble tilpasset hanseatenes livsform ved hansakontoret. De tyske handelsmennene bodde på Bryggen og hadde også sine lager og handelshus her. Hanseatene på Bryggen hadde egne lover og regler og var avsondret fra byen for øvrig, i hvert fall i teorien. «Det Tyske Kontor» ble først avviklet på 1760-tallet, som det siste av de fire hansakontorene. Det ble da erstattet av det Nordiske (eller norske) Kontor, initiert av handelsmenn med overvekt av tysk opprinnelse.

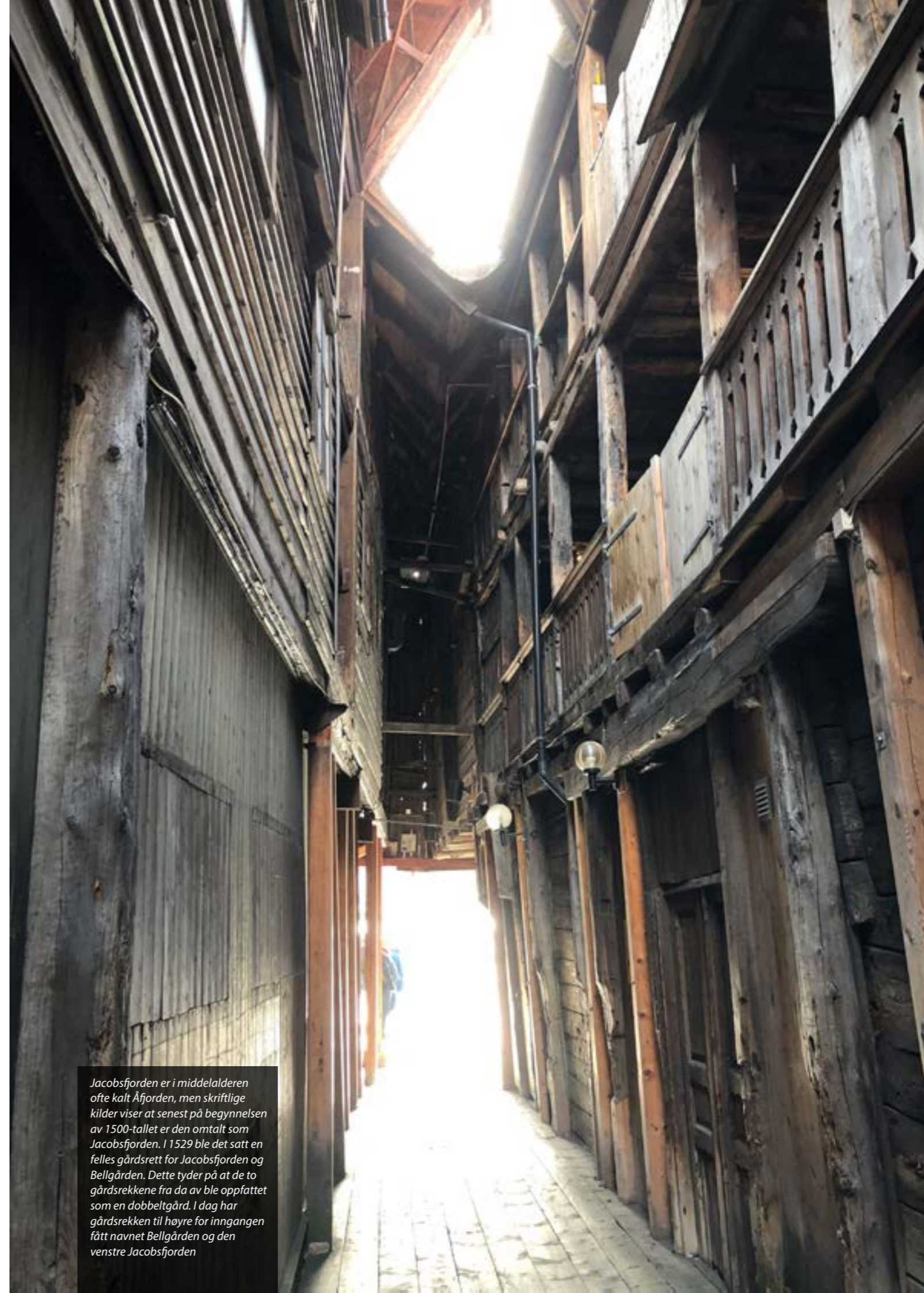
I verdensarvsammenheng snakker man om verdensarvstedets autentisitet og integritet. For Bryggen er integriteten her knyttet til at den gjenværende delen av

De fleste gårdene på Bryggen var doble og omfattet to lange rekker bygninger med en smal passasje mellom fra sjøsiden og opp mot Øvrevegaten. I de bakre delene var det boliger, lagere, skjøtstue og ildhus.

De enkle gårdene utgjorde én lang rekke, med oppganger til andre etasje forsynt med svalgang over passasjene.

Jacobsfjorden er i middelalderen ofte kalt Åfjorden, men skriftlige kilder viser at senest på begynnelsen av 1500-tallet er den omtalt som Jacobsfjorden. I 1529 ble det satt en felles gårdsrett for Jacobsfjorden og Bellgården. Dette tyder på at de to gårdsrekkene fra da av ble oppfattet som en dobbeltgård. I dag har gårdsrekken til høyre for inngangen fått navnet Bellgården og den venstre Jacobsfjorden

Bryggehagene i området bak gårdene på Bryggen og Øvregaten. I middelalderen var dette området brukt som kålhager. I 1989 ble det på ny anlagt hager her. I forgrunnen ser vi et "regnbed" som skal sikre infiltrasjon av overflatevann i grunnen under Bryggen. Slik forhindres det at oksygen slipper til og fremskynder nedbrytingen av de organiske kulturlagene under den stående bebyggelsen.

Det eldste av Bryggen mot Strandsiden og Torget, utgjør gårdrekke som har følgende navn: Bugården (ikke i bildet), Nordre og Søndre Bredsgård (som vi ser såvidt til venstre i bildet), Enhjørningen, Svensgården (hvit dobbelgård), Hjordtegården (Jacobsfjorden), Bellgården, Nordre og Søndre Holmedalsgård.

det opprinnelige Bryggen er tilstrekkelig til å gi en opplevelse av middelalderens havnekarver, og viser også Bryggens tilknytning til bebyggelsen rundt og dens plass i det urbane bylandskapet. Finnegården (Hanseatisk museum) er en del av verdensarven og viser også den opprinnelige avgrensingen av bebyggelsen mot sør. Autentisiteten, slik den er beskrevet på verdensarvlisten, er i stor grad knyttet til struktur og materialbruk, og til tradisjonshåndverket som praktiseres i restaureringsarbeidet. Restaureringen av Bryggen startet for alvor på 1960-tallet, og har siden opprettelsen av Prosjekt Bryggen tidlig på 2000-tallet hatt et stort fokus på de opprinnelige byggematerialene og byggeteknikkene. <http://prosjektbryggen.no/>

For å sikre helheten og sammenhengene som verdensarvstedene, eller verdensarvområdene, er en del av, etableres det i dag formelle buffersoner når nye verdensarvsteder skrives inn på Verdensarvlisten. På Bryggens innskrivingstidspunkt (1979) var fokuset rettet mer mot objektene enn sammenhengene, og man etablerte heller ikke buffersoner rundt verdensarvstedene. Reguleringsplan for Vågen, kaiene og Bryggen ble vedtatt i 2006 og har som formål å verne verdensarvverdiene knyttet til Bryggen. Planen ble utarbeidet i tett samarbeid med Riksantikvaren, og viser en erkjent, men uformell buffersone for Bryggen. Forvaltningsplanen til verdensarvstedet Bryggen er under revisjon og en viktig del av det arbeidet har vært å definere oppsluttende verdier til verdensarven. Oppsluttende verdier er viktige for å forstå verdensarvstedet og sentralt i arbeidet for å ivareta verdensarvverdiene. De oppsluttende verdiene har det til felles at de ligger utenfor grensen til verdensarvstedet. Forslag til buffersone skal defineres ut fra de gitte oppsluttende verdiene. Forslag til buffersone skal vedtas av Verdensarvkomiteen, men vern må sikres lokalt gjennom nasjonalt lovverk.

Verdensarvforvaltning

Verdensarv er en status som er knyttet til FN-konvensjonen om verdensarv. Verdensarvkonvensjonen er den FN-konvensjonen som har størst gjennomslag. Et land må ha ratifisert konvensjonen for å kunne få verdensarvstatus.

Verdensarv er lagt under FN og UNESCO. Verdensarvkomiteen er det øverste organ for verdensarvkonvensjonen. Dette er en komite bestående 21 medlemsland som møtes minst en gang i året på verdensarvkomitemøtet. Land som har ratifisert verdensarvkonvensjonen er statspart og del av generalforsamlingen. Norge er nå medlem av Verdensarvkomiteen frem til 2021.

Ansvar for verdensarv i Norge er lagt til Klima- og miljødepartementet. Det er altså de som skal sikre at Norge oppfyller sine forpliktelser overfor Verdensarvkomiteen, og at forvaltningen av verdensarvstedene i Norge følger de retningslinjene som til enhver tid er gitt av Verdensarvkomiteen. Etablering av Verdensarvråd, verdensarvkoordinator og det pågående arbeidet med rullering av forvaltningsplan for Bryggen er alt i tråd med de internasjonale retningslinjene, en best mulig forvaltning av verdensarvstedet Bryggen.

Bryggen har opp gjennom århundrene vært rammet av brann en rekke ganger, bl.a. 1248, 1476 og 1702. Brannene har ført til en del endringer i forhold til den middelalderse byggeplanen, men hovedtrekkene i byggeskikk og gateløp er bevart for tregårdene.

ORDFORKLARINGER

Verdensarv

Kulturarv og/eller naturarv som er skrevet inn på UNESCOs verdensarvliste. Verdensarvstedene utgjør en felles arv som er umistelig for hele menneskeheten.

Verdensarvkonvensjonen
Vedtatt av Unesco 16.november 1972 med formål å identifisere, sikre, bevare, og å formidle verdensarv av fremragende universell verdi og overlevere denne til fremtidige generasjoner. Ratifisert av 193 land.

Fremragende universell verdi (OUV)

Den kulturelle verdien og/eller naturverdien er så eksepsjonell at den er grenseoverskridende og har betydning for både nålevende og fremtidige generasjoner av hele menneskeheten. Verdier som det er viktig for det internasjonale samfunnet som helhet å ta vare på.

Oppsluttende verdi

Kultur- og /eller naturverdier som er viktig del av historien til verdensarven. Dette er verdier som kan befinne seg utenfor grensen for verdensarvområdet.

Verdensarvkomite

Verdensarvkomiteen består av 21 medlemmer (medlemsland) og møtes minst en gang i året. Det er Verdensarvkomiteen som gjør vedtak i henhold til verdensarvkonvensjonen og verdensarvlisten. De avgjør hva som bli innskrevet på verdensarvlisten og om verdensarven i noen tilfeller er i fare.

Verdensarvråd

Et politisk sammensatt råd bestående av to representanter fra Bergen kommune og to fra Hordaland fylkeskommune, konstituert 4.september 2018. Opposisjon og posisjon skal være representert. Administrative bisittere. Skal sikre godt samarbeid og politisk forankring i kommune- og fylkeskommune.

Fagråd

Et faglig administrativt samarbeidsorgan som forbereder og fremmer saker til verdensarvrådet konstituert 5.september 2018. Eiere, museer, universitet, forvaltning og reiseliv er representert. Ledervervet rulleres mellom musene og eierne.

Verdensarvkoordinator

Skal være bindeleddet mellom Fagråd, Verdensarvråd og det nasjonale og regionale nivået og bidra med god informasjon mellom ulike aktører. Har ansvar for rapportering i henhold til internasjonale krav og arbeide for at verdiene i og rundt verdensarven ivaretas. Stilling lagt til Byantikvaren i Bergen 2016.